

УДК 37.01:629.7

Д.В. Сіненко, Ю.Г. Бусигін

Харківський університет повітряних сил ім. І. Кожедуба, Харків

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЛЬОТНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛЬОТЧИКА

У статті розглядаються основні критерії оцінки льотної підготовки курсантів-льотчиків, такі як рівень літної підготовки, якість підготовки та надійність діяльності льотчика в польоті. Обґрунтовується необхідність знань командирами (інструкторами) рівня льотної підготовки кожного курсанта за основними критеріями її оцінки у всіх випадках, коли плануються польоти, що дає можливість попередити випуск в політ курсанта на виконання завдання в умовах, до польотів у яких він не підготовлений. Розглядаються випадки, коли незнання командирами (інструкторами) рівня підготовленості курсанта до польоту привели не тільки до невиконання польотного завдання, але й до льотних подій.

Ключові слова: *критерії оцінки, льотна підготовка, натренованість, психологічна готовність, підготовка до польотів, льотні здібності, польотне завдання.*

Вступ

Постановка проблеми. Професійна готовність курсанта-льотчика до успішного виконання трену-

вальних вправ залежить від ряду факторів. Найбільш вагомим з них є: загальний наліт по видах літної підготовки в різних умовах, якість виконаних польотних завдань, систематичність польотів, льотні

здібності, психологічна готовність, рівень знань спеціальних дисциплін, обсяг підготовки до польотів, кількість і зміст тренувань.

Приведені фактори мають різну значимість особисто для кожного курсанта. Їхній вплив на процес льотного навчання й складна взаємозалежність нерідко приводять льотчика-інструктора, що не має достатнього досвіду, до помилкової оцінки готовності курсанта до виконання конкретного польотного завдання. Так, наприклад, в одній із частин (15.06.1990 року на аеродромі Охтирка) курсант другого курсу під час виконання польоту у зону при виконанні перевороту в положенні літака догори колесами допустив перетягування ручки управління літаком та зірвався в штопор, з виводом з якого не впорався й катапультиувався. Причина льотної події, як показали дані об'єктивного контролю, полягала у випуск в політ непідготовленого курсанта, тобто якість підготовки курсанта було визначена невірно.

Метою статті є визначення та обґрунтування основних критеріїв оцінки льотної підготовки курсантів-льотчиків.

Виклад основного матеріалу

Рівень підготовленості курсанта до виконання польотного завдання оцінюється певними критеріями. Об'єктивність оцінки при цьому буде залежати від обґрунтованого вибору критеріїв, що відповідають специфіці льотної роботи, тобто таких показників навченості, які характеризують її у всіх основних аспектах.

Одним із критеріїв оцінки підготовленості курсанта є досягнута кваліфікація. Кваліфікація виміряється рівнем складності польотних завдань, які курсант здатний виконати у відповідних умовах польоту.

Другим критерієм оцінки навченості є якісні показники професійної діяльності (якість підготовки). У практичній діяльності якісні результати залежать насамперед від сформованості навичок і вмінь курсанта, інакше кажучи від його натренованості у виконанні певних завдань. У льотному навчанні якість підготовки є критерієм, що дозволяє визначати ступінь професійної натренованості курсанта в кількісних показниках (за чотирибальною системою), у техніці пілотування, літаководінні, бойовому застосуванні та ін.

Існує третій критерій, що не завжди приймається льотчиками-інструкторами в розрахунок, але без якого оцінка підготовленості курсанта, особливо в період першопочаткового навчання, буде неповною. Це критерій, що відображає специфіку умов професії льотчика.

Справа в тому, що діяльність льотчика в польоті в порівнянні з іншими, «земними» професіями має ряд особливостей, найбільш характерними з яких є:

– незвичайні для людини умови роботи у відриві від землі;

– примусовий, іноді високий темп і обов'язкова безперервність дій;

– сполучення напруженої розумової роботи зі складнокоординованими й точними руховими операціями;

– яскраво виражений емоційний фон роботи;

– вплив па протікання психічних процесів фізичних факторів (прискорень, шумів, вібрацій, повітряної турбулентності, перепадів атмосферного тиску, коливань температури й ін.).

Вплив на психіку й фізіологічні функції льотчика цих особливостей у польоті може привести до часткової, а іноді повної втрати працездатності. З досвіду минулих війн відомі випадки, коли окремі льотчики, опинившись у складній бойовій обстановці, внаслідок моральної й психологічної нестійкості ухилялися від виконання завдання.

Практика льотної підготовки показала, що в екстремальних умовах польоту деякі курсанти в стані негативного стресу приймали явно помилкове рішення або проявляли розгубленість, бездіяльність, чим ускладнювали обстановку. Надійна діяльність льотчика в польотах, наприклад на гранично малих висотах, обмежується 20 хв., після чого настає повна стомленість. Всього цього не можна не враховувати. Отже, надійність системи «льотчик – літак» залежить не тільки від стану техніки, але й психофізіологічної готовності льотчика до різних екстремальних умов польоту: особливих випадків у польоті, впливу різних факторів зовнішнього середовища та ін.

Таким чином, третім основним критерієм в оцінці готовності курсанта до виконання конкретного польотного завдання є надійність діяльності льотчика, стійкість його психіки в різних умовах польоту.

Знання рівня професійної підготовленості курсанта до виконання різних польотних завдань є обов'язковою умовою методично обґрунтованого планування літного навчання, постановки курсанту сильних завдань із урахуванням умов їхнього виконання та забезпечення безпеки польотів.

В процесі льотної підготовки командир (інструктор) перед постановкою завдання на льотну зміну оцінює здатність курсанта успішно виконати завдання з урахуванням очікуваних погодних умов, орнітологічної, повітряної та наземної обстановки.

Таким чином, командир (інструктору) необхідні знання рівня льотної підготовки кожного курсанта за основними критеріями її оцінки у всіх випадках, коли плануються польоти. Це дає можливість попередити випуск в політ курсанта на виконання завдання в умовах, до польотів у які він не підготовлений. Незнання рівня підготовленості курсанта до польоту може привести не тільки до невиконання їм польотного завдання, але й до льотної події.

Так, наприклад, розслідування небезпечного інциденту в одній із частин (24.07.1998 року аеродром Чернігів) показало, що курсант четвертого курсу був випущений в перший тренувальний політ після тривалої перерви, в результаті чого курсант допустив на посадці відділення від злітно-посадочної смуги з послідовним приземленням з перевантаженням 4,7 та пошкодженням конструкції літака. Як з'ясувалося пізніше, після перерви в 24 доби курсант виконав тільки одну контрольну заправку (дві посадки) з командиром ланки, який надав допуск до тренувального польоту. Тобто курсант не відновив втрачені навички у техніку пілотування в тих умовах, у яких повинно було здійснюватися польотне завдання, що й привело до події.

Дана важка льотна подія є результатом помилкового визначення командиром (інструктором) фактичного рівня підготовленості курсанта та, як наслідок, постановки йому непосильного завдання на політ.

Висновки

Отже, основними критеріями при оцінці літної підготовки й визначенні готовності до виконання польотного завдання курсанта-льотчика повинні бути:

- рівень літної підготовки (кваліфікація);
- якість підготовки (натренованість);
- надійність діяльності льотчика в польоті.

Залежність даних критеріїв від основних факторів, що формують підготовку льотчика, схематично показана на рис. 1.

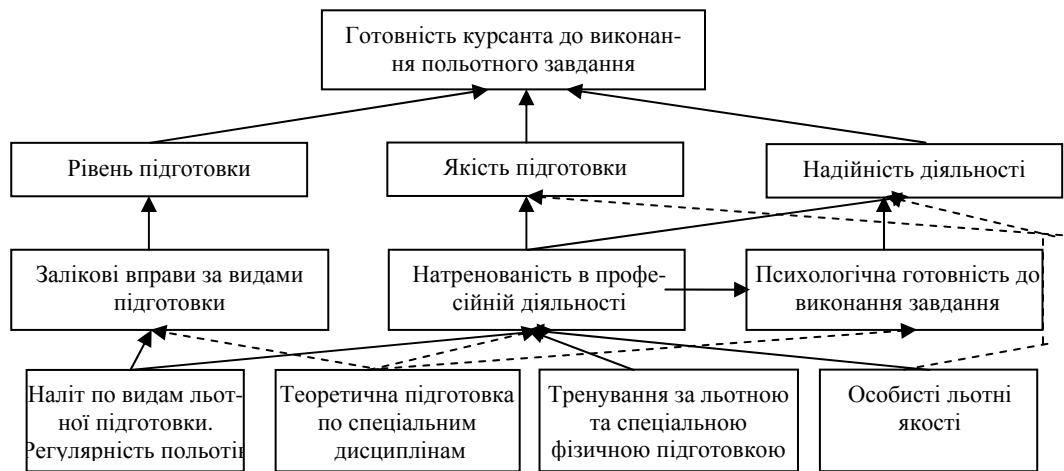

Рис. 1. Схема залежності критеріїв оцінки готовності курсанта до виконання польотного завдання

Список літератури

1. Курс наземної і льотної підготовки курсантів на літаку ЛІ-39. – Х.: ХІ ВПС, 2004. – 184 с.
2. Макаров Р.Н. *Авиационная педагогика: Учебник / Р.Н. Макаров, С.Н. Неделько, В.А. Григорьевский.* – Москва-Кировоград, 2005. – 433 с.
3. *Опыт работы летных ВУЗов по подготовке авиационных кадров.* – Барнаул: БВВАУЛ, 1990. – Вып. 6. – 90 с.

4. Пономаренко В.А. *Профессия – летчик: Психологические аспекты / В.А. Пономаренко, В.В. Лапа.* – М.: Воениздат, 1985. – 136 с.

Надійшла до редколегії 5.08.2009

Рецензент: д-р техн. наук, проф. С.А. Калкаманов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЛЕТНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО ЛЕТЧИКА

Д.В. Синенко, Ю.Г. Бусыгин

Рассматриваются основные критерии оценки летной подготовки курсантов-летчиков такие как уровень летной подготовки, качество подготовки и надежность деятельности летчика в полете. Обосновывается необходимость знаний командирами (инструкторами) уровня летной подготовки каждого курсанта по основным критериям его оценки во всех случаях, когда планируются полеты, что дает возможность предупредить выпуск в полет курсанта на выполнение задания в условиях, к полетам в которых он не подготовлен. Рассматриваются случаи, когда незнание командирами (инструкторами) уровня подготовленности курсанта к полету приводило не только к невыполнению полетного задания, но и к летным событиям.

Ключевые слова: критерии оценки, летная подготовка, натренированность, психологическая готовность, подготовка к полетам, летные способности, полетное задание.

CRITERIA OF ESTIMATION OF FLYING PREPARATION OF FUTURE PILOT

D.V. Sinenko, Yu.G. Busygin

In the article the basic criteria of estimation of flying preparation of students-pilots are examined such as a level of flying preparation, quality of preparation and reliability of activity of pilot on wing. The necessity of knowledges is grounded by the commanders (by instructors) of level of flying preparation of every student on the basic criteria of his estimation in all cases, when flights are planned, that enables to warn an issue on wing of student on the job processing in terms, to flights which he is not prepared in. Cases are examined, when ignorance over of level of preparedness of student commanders (by instructors) to flight was brought not only to non-fulfillment of flight task but also to the flying events.

Keywords: criteria of estimation, flying preparation, trainess, psychological readiness, preparation to flights, flying capabilities, flight task.